

Klaverkonferansen 2020

Dato: 26.-27. januar 2020

Sted: Rekstensamlingene, Bergen

Konferansens mål:

Å samle klaverpedagoger og nøkkelpersoner i miljøet med høy kompetanse og stort engasjement, til et fornyet løft for klaverfeltet og morgendagens pianister.

Sentrale spørsmål:

Hva innebærer det å være talentfull?

Hvordan kan unge pianister skaffe seg erfaring med fremføring?

Hva er Superøving?

Hvordan kan Messiaens musikk lette innstuderingen for unge musikere?

Hvordan bruke motgang som motivasjon ved klaveret?

Hvordan er det å være ung pianist på jobb?

Hva kan en pianoutdanning også brukes til?

Rapportens innhold

DAG 1

Side 3: [Velkommen.](#)

Håvard Gimse, Stephan Barratt-Due og Anders Hall Grøterud.

Side 4-5: [Å være talentfull, hva innebærer det? Ved Ellen Stabell, Norges musikkhøgskole.](#)
En presentasjon av doktorgradsarbeidet "Being talented" og en betraktning om pianisters utviklingsløp.

Side 5-6: [Elements for success: the International Pianist.](#)

Peter Jablonski, pianist.

Side 6: [Hvordan kan en analytisk tilnærming lette innstuderingen for unge pianister?](#)

Håkon Austbø, pianist.

Side 7: [På spissen: Gruppediskusjoner om forberedt tema.](#)

Side 8: [Hva kan en pianoutdanning også brukes til? Noen tanker om verdien av talentutvikling.](#)
Ingrid Røynesdal, direktør Oslo-Filharmonien, styremedlem i Talent Norge, statsviter og klassisk pianist med solistdiplom fra NMH.

DAG 2

Side 9: [Motivasjon og motgang ved klaveret. Hvordan kan vi hjelpe dagens unge musikere best mulig?](#)
Gunilla Süssmann, konsertprodusent ved Den Norske Opera & Ballett.

Side 10: [Ung pianist på jobb. Veivalg og verdier.](#)

Christian Grøvlen, pianist.

Side 11-12: [SUPERØVING på 25 minutter.](#)

Høydepunkter fra høstens seminarturne om beste praksis innen øving.

Anders Hall Grøterud, leder Senter for talentutvikling og lærer i prestasjonsfag ved Barratt Due musikk institutt.

Side 12-13: [Kort PANEL-samtale over flere temaer – bl.a. Superøving.](#)

Panel: Gunilla Süssmann, Alf Richard Kraggerud, Christian Grøvlen, Désirée Bakke, Otto Graf og Sandra Lie Rognes.

Moderator: Håvard Gimse.

Side 13-15 [Gruppearbeid – hver gruppe besvarer 3 sentrale faglige spørsmål. Oppsummering i plenum.](#)

Side 15: [Konsertering for pianister. Hvordan skaffe seg erfaring med fremføring?](#)

Alf Richard Kraggerud og Kristin Fyrand Mikkelsen, Barratt Due musikk institutt.

Side 15: [Oversikt over rapportens vedlegg samt aktuelle nettlinter.](#)

Side 16: [Aktuelle nettlinter og Om Senter for talentutvikling Barratt Due.](#)

DAG I.

Velkommen.

Ved Håvard Gimse, Stephan Barratt Due og Anders Hall Grøterud.

Se vedlagte slides "01 Anders Hall Grøterud".

Anders Hall Grøterud (leder, Senter for talentutvikling Barratt Due)

- Velkommen. Konferansen blir i år gjennomført for fjerde gang, den første ble arrangert i Bergen i 2017.
- Klaverkonferansen er en konferanse for utøvere, ledere, pedagoger m.fl. og skal gi påfyll og en mulighet til å dele egen praksis og erfaringer.
- Kort om Senter for talentutvikling (SFT); ble først opprettet i 2013 basert på en pilot i Bergen. Målet til Senteret var og er å legge til rette for at unge musikere skal få et godt nok tilbud der de bor, til å kunne ta et reelt valg om å bli musiker i fremtiden. Markedet globalt er presset med stor konkurranse, og det er nødvendig å heve nivået på musikerne her hjemme dersom de skal være konkurransedyktige i denne globale bransjen.
- Senter for talentutvikling har fire fokusområder:
 - 1) Heve nivået på dagens unge musikere, så de har mulighet til å få jobb i morgendagens globale arbeidsmarked.
 - 2) Regionale samarbeid for bedre tilbud der musikeren bor, i Tromsø, Trondheim, Bergen, Stavanger og Kristiansand.
 - 3) Nasjonale programmer for ekstra løft innen orkester, blås og klaver.
 - 4) Dokumentere og dele beste praksis innen øving, fremføring, totaltilbud og totalinnsats m.m.= kalibrering.
- Fokus på sunn talentutvikling. Hva skal til for å prestere, hva er god øving, og hva gir god utvikling over tid?
- Talentutvikling med fokus på *utvikling* – det vi kan påvirke.
- Senter for talentutvikling har arbeidet med å identifisere hva som kan definere den optimale forhistorien til morgendagens musiker. Dette er definert gjennom fem faser (se vedlagte slides).
- Senter for talentutvikling arbeider direkte med talentene i, blant annet, følgende prosjekter: Ung Filharmonik (orkesterprosjekt side ved side med Oslo-Filharmonien), Mestermøter i regionene (tilreisende musikere arbeider med lokale talenter tre-seks helger i året), Nasjonalt Klavertiltak (11 klavertalenter fra hele landet er plukket ut til tre samlinger i året) og Superøving (øvingseminar i alle SFTs samarbeidsregioner gjennomført høsten 2019).

Stephan Barratt-Due (rektor, Barratt Due musikk institutt)

- Hvorfor er vi der vi er nå, og hvorfor er SFT nødvendig?
- Norsk musikkopplæring og utdanning startet i 1973 (via formalisering gjennom høyere utdanning). Etter dette har det vært behov for å rigge utdanningen, og gamle strukturer ble skrinlagt. I det norske utdanningssystemet er det ikke tatt høyde for behovet for tidlig spesialisering. Her har Senter for talentutvikling en viktig funksjon.
- Det er viktig at verdikjeden henger sammen – de som utdannes i Norge må være på høyest mulig nivå for å møte markedet. Rådet for utøvende musikkutdanning slår fast at inntaksnivået til norske programmer ikke har godt nok startnivå for å kunne møte det man mener er et fullverdig godt talenttilbud.

Håvard Gimse (NMH, Jiri Hlinka-akademiet, SFTs ressursgruppe på klaver)

- Har selv vært involvert i det nasjonale talentutviklingstiltaket på klaver ved SFT. Dette kan anses som et nasjonalt juniorlandslag, og er ment som inspirasjon. Alle regioner er representert i tiltaket, og det er en viktig felles møteplass.

- Flere pianostillinger i Norge blir besatt av utenlandske. Hvordan heve de norske i vårt eget marked?

Å være talentfull, hva innebærer det?

Ved Ellen Stabell.

Se vedlagte slides "02 Ellen Stabell".

- Ellen er oppvokst på et lite sted med kun 1100 innbyggere. Ellens møte med musikken var gjennom distriktsmusikere, som opererte som lærere. Ellen brukte 11 timer på reise til og fra Hammerfest for å få undervisning, og talentutviklingsprogram var ikke-tema.
- Ellens første møte med talentutviklingsprogram var da hun fikk som jobb å koordinere dette. Gjennom møtet med dette fikk hun lyst til å utforske: Hva er mulig å lære og hva er verdifullt å lære? Disse spørsmålene førte til en doktorgrad som ble avsluttet i 2018.
- I doktorgraden forsket Ellen på tre talentprogrammer: to norske og ett utenlandsk. Hennes informanter var 6 lærere og 16 elever. Metoden hennes gikk ut på observasjon av omtrent 100 ulike hendelser (som hovedinstrumenttimer, orkesterøvelser, konserter og musikkteoritimer), samt uformelle samtaler og intervjuer av lærere og elever.
- Innspill fra salen etter samtale to og to om hva som kjennetegner talentfulle elever:
 - Hører at de lytter.
 - Dedikasjon, struktur og kreativitet.
 - Indre glede/begeistring.
 - Nysgjerrighet og "craving".
 - Motorisk smidighet.
 - Evnen og gleden til å formidle.
- Er talent medfødt eller utviklet ekspertise?
- Antagelser om talenter:
 - Medfødt.
 - Kan graderes.
 - Noe annet enn teknikk.
 - Må dyrkes.
- Begrepet talent:
 - Relasjonelt – har større vekt når andre gir deg merkelappen (avhenger av status etc).
 - Relativt – i sammenligning med andre på din egen alder.
- Utvikling av ekspertise – hva har spilt inn hos talentene? Ellen henviste spesielt til fire ulike studier (se vedlagte slides).
 - 1) Familiebakgrunn.
 - Verdsatt familieaktivitet, søsken som spiller, tilgang på instrument og involverte foreldre.
 - Praktisk, emosjonell og økonomisk støtte.
 - Tilrettelegging.
 - 2) Tid brukt på øving.
 - Startalder, akkumulert øvetid og øvetid her og nå.
 - Målrettet øving krever sterke langsiktige mål, veiledning, nærhet til talentmiljø kombinert med lek/improvisasjon.
 - 3) Utviklingsstadier: 0-5 år (leken introduksjon), 6-13 år (formell undervisning), 14-24 år (seriøse musikkstudier).
 - 4) Lærere.
 - Riktig lærer til riktig tid.
 - Første lærer gjerne varm, støttende, glede og begeistring.
 - Støtter eleven i overgang mellom stadier.
- Sentrale antagelser og verdier som Stabell fant gjennom doktorgradsarbeidet

- Verdifulle aktiviteter: Verdien av å være en del av et høypresterende miljø -> motiverende, noe å strekke seg mot, men også en viss konkurranse mellom elevene
- Verdien av øving: 2-3 timer i tillegg til undervisning (og konstant dårlig samvittighet over ikke å øve nok).
- Verdien av å opptre: Noen få liker godt å opptre, flesteparten er litt nervøse mens noen få synes det er veldig ubehagelig.
- Verdien av å delta i konkurranser: Udelt positivt blant lærerne – målrettet forberedelse.
- Ulike mål i fremtiden:
 - Solist.
 - Orkestermusiker.
 - Kammermusiker.
 - Portfoliomusiker.
 - (Lærer).
- Hvor mange pianister ender opp som solister? Uformell undersøkelse hos 10 kandidater ved NMH der Ellen ba de liste opp de 5 mest sentrale inntekstgivende rollene de har hatt siden de var ferdig med studiet viser følgende resultater:
 - Akkompagnatør
 - Pianolærer
 - Kantor
 - Kunstnerisk leder ved festivaler
 - Underviser ved høyere utdanning
 - IT-konsulent
 - Kammermusiker

Elements for success: The International Pianist.

Ved Peter Jablonski.

- Peter innledet med å snakke om valget en tar om å bli musiker. Hans oppfatning av dette er at dersom du skal drive med musikk bør dette være noe du "må gjøre" – at du føler et slags kall. Dersom du ser for deg andre aktuelle alternativer bør du ikke velge å drive med musikk.
- Peters far kom til Sverige som jazzmusiker, og ble musiker i en liten by. Frem til Peter var 12 år drømte han om en karriere innen jazz som slagverker.
- For Peter var disiplin et nøkkelord siden tidlig alder. Han tok pianotimer med sin far, men det ble etter en stund bestemt at han skulle få en annen lærer som kunne lære ham mer.

Denne læreren holdt til i Malmø, cirka 2 timer fra Peters hjemby. I Malmø begynte Peter å ta pianotimer som 10-åring. I løpet av kommende tid vokste det frem en stor glede for å spille piano hos Peter. Timene var likevel preget av alvorlighet og seriøsitet.

- Senere kom Peter inn på Royal College of Music i London med blant annet komposisjon.
- Hvordan å øve? Viktigheten av fokus. Følgende punkter er viktige for Peter når det gjelder øving:
 - Å vite hva man gjør og gjøre noe med det. Hvorfor gjør man feil? Finn ut av det selv.
 - Viktigheten av oppvarming.
 - Velg repertoar med omhu.
 - Hvem er du som pianist? Viktig med en bevissthet rundt dette, og å lytte til seg selv.
- Ingen utdanning kan forberede en på hva det virkelig vil si å ha en karriere som musiker når det gjelder selve tilværelsen: reise, ensomhet m.m.
- Peters største utfordring: å lære nytt repertoar på reise.
- Viktigheten av nok muligheter til å spille konserter. Det er når du sitter konsertklar på scenen at du vet hvem du er, og hvor du er i pianospillet ditt.
- Viktigheten av å ta vare på seg selv – fysisk trening.
- Viktige elementer for Peter: pasjon, disiplin, dedikasjon og nysgjerrighet overfor seg selv.

Spørsmål fra salen:

- Hvis du ser på unge utøvere i dag, er det forskjell fra tidligere?
 - Høyere teknisk standard nå enn tidligere.
 - Er pianister i dag kanskje redde for å uttrykke seg?
- Bakgrunn som jazztrommis – hvordan har dette påvirket deg?
 - Bakgrunnen som jazztrommis har hatt en berikende effekt for Peter, men det er vanskelig å peke på hvordan dette utspiller seg i hans pianospill.

Hvordan kan en analytisk tilnærming lette innstuderingen for unge pianister?

Ved Håkon Austbø.

Håkon Austbø tok i sitt innlegg for seg tre eksempler av Messiaen og to av Beethoven for å vise hvor viktig en analytisk holdning er for innstudering og for utvikling av egen holdning. Foredraget besto i stor del av demonstrering ved klaveret. Se vedlagte slides "03 Håkon Austbø" og video på [Senterets Facebook-side \(stream av konferansen\)](#).

På spissen: Gruppediskusjoner om forberedt tema.

Konferansedeltakerne ble delt inn i grupper basert på arbeidssted/stilling. Oppgaven var som følger:

Mål:

Knytte de to første innleggene til deltakernes hverdag og målet om at flere talentfulle pianister skal kunne oppnå et profesjonelt nivå i fremtiden.

INTRO

Ellen Stabell snakket i sitt innlegg om hva det innebærer å være talentfull pianist, mens Peter Jablonski delte sine erfaringer om hva som skal til for å lykkes.

Med dette som bakteppe; diskuter følgende i gruppa:

- 1) Hvordan bruker vi talentbegrepet om pianister der du/dere jobber til daglig?
- 2) I hvilken grad har talentfulle pianister (U19) muligheten til å satse og utvikle seg det som kreves for senere å kunne nå et profesjonelt nivå?
- 3) Hva skal til for at tilbudet til pianistene blir så godt at flere har mulighet til å nå et profesjonelt nivå i fremtiden?

Lykke til!

Hva (i all verden) kan man bruke en pianist til?

Ved Ingrid Røynesdal.

- Ingrid Røynesdal jobber nå som direktør i Oslo-Filharmonien, men har mange år bak seg med pianoutdanning fra blant annet Norges musikkhøgskole.
- Ved klassisk musikk får man muligheten for systematisk fordypning, i en tid hvor ting går raskere og raskere. Samtidig får man oppleve mester-svenn-tradisjonen tett på kroppen, som er en helt unik erfaring.
- 4 viktige faktorer ved klassisk musikk – som man får bruk for i alle deler av arbeidslivet:
 - 1) Disiplin. Her får man føle på gleden over å gå alle skritt, trinn for trinn.
 - 2) Ansvar. Man får tidlig innarbeidet en reell forståelse av deadlines, og man finner frem til en egen metodikk for alltid å komme i mål. Man utvikler også en utholdende egenskap, fordi dette er noe man gjør fra man er liten. Man blir også eksponert for å ta hele ansvaret selv, da det kun går utover en selv om en ikke gjør det.
 - 3) Mentorer. Bevissthet mht kritikk/kvalitet. Trygghet, og ydmykhet mht å erkjenne eget nivå. Samtidig får man følelsen av en tillit, og at noen bryr seg ekstra.
 - 4) Større enn deg selv. Følelsen av at det lille jeg gjør kan settes inn i en større sammenheng.
- De beste musikerne har ofte en sultenhet (ønske om å stadig bli bedre), en glede (noe som varer lenger enn "gøy" og en teft (kritisk aspekt).
- Det er viktig at store talenter blir møtt, blir sett og får lov til å være annerledes. De må gis vinger!
- Gode musikk lærere kan åpne dører hos unge mennesker som knapt noen andre har tilgang til. Samtidig når musikk lærerne inn til en verktøyskuff hos elevene som de er med på å åpne.

Spørsmål fra salen:

- Hva har dine musikalske kunnskaper gitt deg i jobben du har nå?
 - Tematikken er allmenn.
- Hvordan har din vei kommet til?
 - Ingrid kommer fra en musikalsk familie.
 - Vokste opp med Lørdagsskolen i Trondheim. Dette var et miljø hvor mange holdt på med det samme, og med faste møter hver uke. Her opplevde Ingrid bekræftelse og trygghet, og Lørdagsskolen var med på å skape en identitet.
 - Ingrid var gjennom hele løpet også sterkt interessert i akademia, politikk og samfunn, og jobbet derfor med dette parallelt med pianospillet.
- Kan du si noe om Ung Filharmoni – hva betyr det for musikerne i orkesteret?
 - Her treffer unge og profesjonelle musikere hverandre side om side på et tidlig stadium.
 - Én til én orkester – annenhver ung og profesjonell.
 - Ung Filharmoni oppleves for Ingrid som det mest kjærlighetsfylte prosjektet orkesteret gjør ilt året.
- Ingrid har bakgrunn både innen tennis og musikk. Hva kan man hente med seg fra musikk og idrett til arbeidslivet?
 - Man går gjennom mange av de samme prosessene.
 - Tennis har en veldig konkret kompetitiv del, som også musikk har, men på en høyt annen måte.
 - Musikk er en utvidelse av livet, og en følelse av å være med på noe som er større en livet.

DAG 2.

Motivasjon og motgang ved klaveret. Hvordan kan vi hjelpe dagens unge musikere best mulig?

Ved Gunilla Süßmann.

Gunilla Süßmann har blitt rammet av en diagnose som hindret henne i å arbeide som utøvende pianist (fokal dystoni). Dette er et syndrom hvor nerver mellom hjerne og muskulatur kortsluttes, og det oppleves kramper som ikke kan kontrolleres. I sitt innlegg reflekterte Gunilla rundt dette, og hvordan hun kan ta med seg denne erfaringen videre og bruke i møtet med unge musikere i dag.

- Pianisttilværelsen kan for mange føles ensom, og blir ofte beskrevet som "jeg" og "dem". Det er skremmende få møteplasser for pianister – man treffer læreren sin, men sitter stort sett for seg selv.
- Å sitte ved klaveret er veldig nakent – publikum ser deg, men du sitter vendt bort fra dem.
- Utdannelsen til å bli pianist ble for Gunilla mye preget av frykten for å feile og å ikke være god nok. Dette førte til mange timer øving (inntil 15) hver dag.
- Det er viktig å kunne reflektere rundt hvem man er. Dette utspiller seg f.eks. i valg av repertoar. Om en lærer gir eleven mulighet til å selv reflektere rundt hva en ønsker å spille, blir en med på å fremme elevenes glede og utvikling. Det er forsket på forandringene som skjer i kroppen rent muskulært når et barn begynner å si "jeg", og uttaler egne meninger og oppfatninger, og disse er store.
- Ambisjon versus motivasjon. To begreper som fort kan blandes. Motivasjon er koblet til vår emosjonelle natur – en drivkraft i indre glede og entusiasme. Vi trenger stimuli og ivaretagelse, og det må være dynamisk og holdes vedlike.
- Å snakke om at man har vondt har vært og er ofte tabu. Man er vant til å løse problemene sine alene. Gunilla gikk selv i seks år med sine plager uten å dele det med noen. Hun var redd for å miste alt hun hadde jobbet for, og redd for å skuffe andre.
- Med utgangspunkt i sin egen erfaring ser Gunilla en mulighet til å motivere unge pianister til å se at det ensopredede ikke er det eneste (f.eks. at ikke alle kan bli konsertpianister). Gunilla jobber med unge pianister gjennom Senter for talentutviklings nasjonale talentutviklingstiltak på klaver, og finner dette givende. Det er viktig for henne at hver enkelt pianist finner frem til sitt eget tempo, og en egen dynamikk, frihet og balanse.

Spørsmål fra salen:

- Tenker du at du burde gjort noen andre valg på et tidspunkt?
 - Å få diagnosen var en lettelse, men samtidig noe utrolig irreversibelt.
 - For Gunilla var det å være pianist en utrolig total tilværelse. Det tok derfor lang tid å komme ut av denne "kokongen" etter at hun fikk diagnosen.
 - Et ønske fra Gunilla er at det i utdanningssystemet blir et større rom for å snakke om musikk. Det er viktig å motivere til en riktig motivasjon, og å tørre å snakke om og stille spørsmål til dette.

Les mer om Gunillas foredrag i [nettsaken «Hvordan takle motgang som musiker»](#)

Ung pianist på jobb. Veivalg og verdier.

Ved Christian Grøvlen.

- Å være pianist er for Christian ikke én jobb – det er mange! Man opererer blant annet som forsker, historiker, arkitekt og psykolog.
- Opplever selv å ha blitt pianist mot alle odds. I de viktige barneårene gikk han på spilletimer uten å lære mye, og det opparbeidet seg der et hull som han i senere år har måttet jobbe med å tette.
- Videre i tenårene gikk Christian til to lærere, hvor en av dem var Jiri Hlinka. Han studerte så ved Norges musikkhøgskole med utveksling i Wien. Håvard Gimse var hans hovedlærer under studietiden.
- For Christian oppleves musikken og kunsten som et uttrykk for selve livet. Det er viktig å oppmuntre unge til å være de ærligste musikerne, og å oppfordre til menneskelige kvaliteter og å lytte både innover og utover. Jobben som pianist kan gjøre en til et bedre menneske.
- Da Christian var ferdig med studiet kom han til en periode med mer usikkerhet. Hvor går veien videre når ingen lenger følger deg opp? Han fikk Kunstnerstipend i 2 år, og fikk dermed en økonomisk frihet og trygghet som var avgjørende.
- Tilstedeværelsen i øyeblikket viktig som kunstner. Han oppfordrer til å ikke bruke energi på verken fortid eller fremtid.
- Viktige egenskaper som musiker: hyggelig, vennlig, tålmodig, presis, engasjert, ydmyk (uten å være selvutslettende), og en må være innstilt på å takke ja til mange ulike jobber.
- Evnen til å hvile er viktig, og en må kunne stoppe og være i stillhet.
- For Christian er en viktig arbeidsmetode visualisering. Mye av verkene han spiller lærer han seg ved hjelp av visualisering før han i det hele tatt begynner å spille. Arbeidet foregår i stillhet med det indre øret – og han skaper en bevissthet i hvordan det klinger.
- Øver sjelden mer enn 3 timer om dagen, og sjelden med begge hender. For ham er det også en sentral del av arbeidsdagen å gå på treningssenter og å lese.
- Han har stor respekt for det som gjøres med talentarbeid i dag. For ham er det viktig å si noe om hvor krevende denne jobben er.
- En oppfordring til slutt; la musikken forbli en kunstform, ikke en idrett.

Spørsmål fra salen:

- Er øvingsstrategien din noe du selv har utviklet, eller har du blitt lært opp til det?
 - Har funnet frem til at dette er den metoden som fungerer best for ham. Han må spare spillingen til når det virkelig gjelder. Det oppleves konstruktivt å sette noen begrensninger.
- Opplever du noen gang å ikke få ting til når du har det innlært gjennom visualisering?
 - Dersom han har gjort jobben er kvaliteten også på plass, men da må jobben være gjort.
- Hva betyr fysisk trening for deg?
 - For Christian er treningen viktig grunnet den høye pulsen han får når han spiller piano (engasjement). Samtidig ønsker han å styrke ryggen, som er en svakhet hos mange pianister.
- Christian komponerer også. Kan du si noe om hvordan dette har fulgt deg opp igjennom?
 - En tone er en respons på komponistens prosess. Alle Christians forbilder har skrevet musikk.
- Kommentar til slutt: Dersom vi forvalter samfunnet som en ånd i dag vil det fortsette å leve om 50 år. Vi må passe på flammen – sammen og hver for oss.

Superøving på 25 minutter

Ved Anders Hall Grøterud.

Se vedlagte slides "04 Anders Hall Grøterud – Superøving".

- På Senter for talentutviklings Strykerkonferanse i 2019 ble det etterspurt en form for vaskeseddel for øving. Dette oppdraget tok SFT, og høsten 2019 ble Superøvingsseminar gjennomført i alle Senterets samarbeidsregioner. Det var til sammen cirka 600 deltakere på seminarene.
- Hva er mest utfordrende med øving (innspill fra salen)?
 - Utholdenhet.
 - Å planlegge en god øveøkt.
 - Å begrense seg.
- En super-øver:
 - Får øvd.
 - Setter klare mål.
 - Har høy konsentrasjon underveis.
 - Øver nok på det som er vanskelig.
 - Tar ofte pauser.
 - Evaluerer seg selv.
 - Skaffer gode tilbakemeldinger.
 - "Stjeler" fra de beste.
- Superøvingsseminarene inneholdt blant annet temaer som: spørsmål-svar, virkelighetsnær øving, prøvespill-simulering, demonstrasjon, deliberate practice på scenen mm.
- Idrett versus kunst. Idretten er målbar. Hvordan måler vi kunsten, og hva skiller suksess og fiasko i henholdsvis kunst og musikk?
- Øvingsprosessen består av flere deler (se slides), blant annet analyse, øvingsmål. Gap-analyse: hvor er du, hva må til for å komme dit du ønsker? 50% av en vellykket øvingsprosess handler om å være ærlig på spørsmålene i Gap-analysen (se slides).
- Ulike typer mål: resultat (hva vil jeg oppnå), fremføring (hva vil jeg få til), prosess (hvordan skal jeg øve denne uka)?
- Ulike nivåer på øving:
 - Naive practice: kjent stoff øves på autopilot uten konkret mål.
 - Purposeful practice: klare mål, fokusert øving, egen refleksjon, korte intense økter.
 - Deliberate practice: som nivå 2, men i tillegg en god lærer som hever kvaliteten på øvingen.
- Gode øvingsritualer:
 - Faste tider og steder.
 - Innsjekk på øvingsrommet.
 - Fjerne distraksjoner.
 - Oppvarming + basic.
 - Pauser.
 - Evaluere.
 - Øvingsapp (Modacity).
- Virkelighetsnær øving:
 - Det er viktig å øve virkelighetsnært. Du må øve på situasjonen du skal møte, ikke bare musikken du skal spille.
- Mental trening i øving (se slides).
- Tilbakemelding er viktig. Gjør egenvurdering der og da (f eks gjennom opptak, spill, medstudenter, lærer, venner eller familie).
- Avslutt med evaluering: 3+3 (tre ting som gikk bra, og tre ting å jobbe videre med).

Superøving anbefalinger

- Gjør øvingen til en **prioritet**
- Legg energi i **det du kan påvirke**
- Øv **nok** på det som er vanskelig
- **Deliberate practice**
 - Finn målet, fokuser, øv, evaluer. Prøv igjen. Husk pauser.
- **Mengde:** Så mye du klarer, godt
- **God konsentrasjon** varer 5-20 min. Prøv økter på 10 minutter, med korte pauser mellom hver.
 - Intervalløving!
- Beste praksis **øvingsprosess** (hjulet) og **gode øverutiner**.
- Fokuser på **læring** og **oppgaveløsning**, når **følelsene** trenger seg på.
- **Vær stolt av å bomme litt** eller gjøre feil, da lærer du mer!
- Øv **sammen**; det forplikter og motiverer!
- Øv **virkelighetsnært** og **mentalt**
- Det er også **flere måter å øve på**. Lese, lytte, se, eller søke inspirasjon ved å gå på konserter, se filmer osv
- Sørg for å ha **nok energi** (søvn, ernæring, trening, avkobling)
- **Spør læreren** din om hvordan du kan øve best mulig...og bli gjerne din egen lærer ved å **ta ansvar for egen øving**.
- Før **øvelogg** og evaluer det du gjør (3+3)
- Husk avbrekk, pauser og **moro** 😊

KORT panelsamtale over flere temaer, bl.a Superøving.

Ledet av Håvard Gimse. I panel: Gunilla Süßmann, Alf Richard Kraggerud, Christian Grøvlen, Sandra Lie Rognes, Otto Graf og Désirée Bakke.

Panelsamtalen ble innledet med at alle i panelet sa noe kort om øving med referanse til Anders Hall Grøterud sitt innlegg om Superøving.

- Ulikt fra elev til elev hvilket forhold de har til øving. Noen har struktur, andre har ikke det.
- Skolereformen gir ikke nok rom til øving. På musikklinjer har man 35 skoletimer i uken, og det er lite tid tilgjengelig.
- Ulike miljøer for øving fra sted til sted. Enkelte steder er det enormt press, som blir usunt.
- Det viktigste er at man spiller hver dag. Forsøke å gjøre øvingen til noe inspirerende.
- Det er viktig å ha en prosess med å rette på feil.
- Det snakkes mye om å øve, men ikke så mye om hvordan.
- Hvorfor skal målsetting inn i musikken? Vi øver for å bli bedre, men hva er bedre?
- Musikk er en kunstform, ikke en idrett. Det er en kontinuerlig prosess. Noen deler av musikken må forklares, men ikke alt.
- Veien kan være avgjørende, hvilken lærer man får etc.
- Vår del av kunsten (klassisk musikk) er lite bevisst hos andre og generelt i samfunnet. Tidligere var kunstmusikken mer synlig i samfunnet. Hvordan kan vi gjøre egen lidenskap relevant rundt oss, og hva kan politikere gjøre?
- Mer musikk i grunnskolen.

- Klassiske musikere isolerer seg gjerne og er mest i lag med hverandre. Kan vi tenke mer på å "blande oss med de andre"? Dette vil styrke egen posisjon. Tørre å snakke om det man driver med.
- Mening og innhold vil trumfe på lang sikt.
- Lage underholdning (helt fra barnealder) med klassisk musikk.
- Gjenopprette Rikskonsertene.
- Publikumsutvikling.

Oppsummering av gruppearbeid.

Ledet av Anders Hall Grøterud.

Deltakerne ble delt inn i 8 grupper i gruppearbeidet. Oppgavene var som følger:

1) Ingrid Røynesdals innlegg.

Ingrid Røynesdal snakket i sitt innlegg om hvordan det å spille piano over tid utvikler egenskaper og ferdigheter som kan brukes i andre deler av arbeidslivet enn kulturlivet. Stikkord var kjærlighet til det man gjør, disiplin, ansvar og det å finne mening bak.

Spørsmål å svare på: Hvordan kan vi bruke denne innsikten til å løfte motivasjonen hos unge talenter og lærerne deres?

2) Superøving.

I innlegget om Superøving ble det spesielt vektlagt det å ha klare mål og det å øve bevisst og fokusert (deliberate practice) på deler av stykker.

Spørsmål å svare på: I hvilken grad har klaverfeltet noe å hente på å forbedre disse to områdene for elever/talenter og bevissthet hos lærere/pedagoger?

3) Talenttilbud for morgendagens pianister.

Et svært sentralt spørsmål på vårt felt er hva som kreves i dag for å kunne bli musiker i morgen. Dette ser ut til å utvikle seg fra år til år i takt med økende innsikt, kunnskapsdeling, forskning og erfaring. Spørsmålet ble også berørt i gruppediskusjonene i går.

Spørsmål å svare på: Hva skal til for at tilbud til pianistene U19 blir så godt at flere har mulighet til å nå et profesjonelt nivå i fremtiden? Forsøk å prioritere maksimalt 3 tiltak eller innsatsområder.

I etterkant av gruppearbeidet oppsummerte tre av gruppelederne noen av konklusjonene i deres grupper.

- 1) Ingrid Røynesdals innlegg. Hvordan kan vi bruke denne innsikten til å løfte motivasjonen hos unge talenter og lærerne deres?
 - Ved musikk/pianospill lærer man arbeidsdisiplin og struktur. Dette er overførbart til skolearbeid.
 - Det er en fordel å motivere elevene til å tenke som ved jobbintervju – å alltid vise det beste og ærligste ved seg selv.
 - Musikk kan styrke læring i realfag.
 - Musikk som sosial døråpner i studentmiljøer.
 - Estetiske fag nedprioriteres i dag, selv om det ved forskning er poengtert at det kan øke yteevne i andre fag.
 - Å spille er å skape form, og det er dette livet dreier seg om. Denne kunnskapen kan man ta med seg til andre aspekter i livet.
 - Det å stå på en scene er også en viktig lærings situasjon som en får god nytte av senere i livet.
 - Det er viktig at lærere gir eleven en forståelse av musikken.
 - Ved spilling går det ikke alltid som planlagt, og også denne situasjonen er viktig å lære.
 - Å jobbe disiplinert er en god og viktig egenskap å ta med seg videre, som kan gi økt motivasjon i videre arbeid.

- 2) Superøving. I hvilken grad har klaverfeltet noe å hente på å forbedre disse to områdene (klare mål og å øve bevisst) for elever/talenter og bevissthet hos lærere/pedagoger?
 - Effektivitet – også å kunne utvikle seg på andre områder.
 - Strategi for å følge opp klare mål: Spille inn deler av et stykke på sin mobil i ulike tempi.
 - Det er viktig med konkrete hjelpemidler for de yngre elevene. Dette til hjelp mellom timene med lærer.
 - Elevene i dag har mindre erfaring med lytting enn man hadde tidligere. Elevene må lures til å søke etter dette.
 - Det er viktig å øve når hjernen er på topp, f eks på morgenen for dem som er morgenmennesker.
 - Elevene trenger konkrete forklaringer på hvorfor ting skal gjøres, for å kunne forstå.
 - Det er mye å hente på dette feltet, og det kan fremstå som noe upløyd mark.
 - Klare mål kan stå i kontrast til kreativitet og intuisjon.
 - I dag er øvingen ofte "lukket avdeling". Man er opptatt av å kun vise resultatet. Her bør det i større grad inviteres til å åpne opp under prosessen.

- 3) Talenttilbud for morgendagens pianister. Hva skal til for at tilbud til pianistene U19 blir så godt at flere har mulighet til å nå et profesjonelt nivå i fremtiden? Forsøk å prioritere maks 3 tiltak eller innsatsområder.
 - Mer tid mellom elev og lærer.
 - Et miljø som fremmer vekst.

- Ut med musikken -> konserttrening.
- Entreprenørskap – ønskelig at talentene kan by på noe mer enn musikken.
- Foreldre som både ressurs og plage.
- Åpne dører for flere profesjoner (kammermusiker m.m.)
- Tilgang på gode instrumenter.

Konsertering for pianister: Hvordan skaffe seg erfaring med fremføring?

Ved Alf Richard Kraggerud og Kristin Fyrand Mikkelsen.

- Viktigheten av formidling og formidlingssituasjoner – det å bringe musikken videre til andre.
 - Hvordan nå ut til folk flest med musikk som betyr mye for oss?
 - Publikum som medskapende i prosessen.
 - Sentralt med de gode konsertopplevelsene - de er levende og rike.
 - Publikumsutvikling – ønskelig å nå ut til folk med den musikken vi er så glade i.
- Konserterfaring – hvordan ser det ut for pianoelever i Norge i dag? De fleste barn og ungdom har sin første opplevelse med pianoundervisning og konserter i sine lokale kulturskoler. Mange kulturskoler er små, og det er derfor begrenset mulighet for å spille konserter. For mange pianoelever rundt i landet er tilbudet ofte så lite som to ganger i året. Veien videre for mange elever går til musikklinjene og her er det nok litt flere muligheter for å få spilt konserter, men ikke nødvendigvis mange nok muligheter til å trene ofte nok. Altså står vi overfor en situasjon hvor pianoeleven som ikke går i et talentutviklingsprogram, får svært få muligheter til å trene nok på konsertsituasjoner gjennom barndoms- og ungdomsalder.
- Det er merkbart om elever har lite eller mye erfaring med konserttrening. Mengdetrening er sentralt, og det er viktig å spille mange nok konserter både med solorepertoar og med kammermusikkrepertoar.
- Lærerne må bidra i prosessen med å gi elevene gode konsertopplevelser. Det er også naturlig å ikke alltid prestere på topp i ulike konsertsituasjoner, og dette er lærerens oppgave å formidle.
- Det er flott om eleven selv har initiativ til å konsertere på egen hånd i tillegg til det ulike institusjoner kan tilby. Eleven kan selv gjerne utvikle eget repertoar som spilles på konserter, og elever kan oppfordres til å overraske lærer med nytt innstudert repertoar som kan brukes til å utvikle et eget konsertrepertoar. Alle små og store konsertsettinger med alt fra et mindre repertoar til et stort repertoar bør "heies frem" av lærer. Det er også flott å lære elever tidlig at samme repertoar kan spilles på mange forskjellige konserter og i ulike settinger som konkurranser og prøvespill.
- Muligens færre muligheter for konserttrening for pianister enn for andre instrumentalister. Særlig for de pianister ofte har mindre samspill enn andre.
- Arbeidsmarkedet for pianister i fremtiden: portfoliomusikere, kammermusikere, akkompagnatører. Det er viktig at læreren tilrettelegger for ulike musikalske karrierer, og at eleven får trening i alle musikalske situasjoner.

Oversikt over rapportens vedlegg

- 01 Anders Hall Grøterud – innledning
- 02 Ellen Stabell
- 03 Håkon Austbø
- 04 Anders Hall Grøterud – Superøvnng
- 05 Alf Richard Kraggerud og Kristin Fyrand Mikkelsen
- 06 Deltakerliste
- 07 Øvingsplan Musikk på Majorstuen

Aktuelle nettlinker

Jiri Hlinka-akademiet: <http://klaverakademiet.no/>

Senter for talentutvikling nettside: <https://www.barrattdue.no/sftbd/>

Senter for talentutvikling Facebooside: <https://www.facebook.com/senterfortalentutvikling/>

Stream fra konferansen: <https://www.barrattdue.no/folg-klaverkonferansen-live/>

The Reflective Musician, Håkon Austbø: www.researchcatalogue.net/view/86413/86414

Alle bilder brukt i rapporten er tatt av fotograf Magnus Skrede. Livestream-videoer er gjort av Who Dares ved Eivind Taksrud og Erik Nyland.

OM SENTER FOR TALENTUTVIKLING (SFT)

Senter for talentutvikling er en pådriver for å gi talenter innen klassisk musikk vekstvilkår på internasjonalt nivå der talentene bor.

Senteret støtter regionale talentmiljøer som ønsker å utvikle seg i Stavanger, Kristiansand, Bergen, Trondheim og Tromsø. Vårt mål er å arbeide for flere talentutviklingsplasser innen klassisk musikk i regionene.

Senteret er medarrangør av talentprogrammet Ung Filharmoni, samt initiativtaker og vertskap for nasjonale konferanser innen klaver, blås og stryk. På initiativ fra Klaverkonferansen etablerte Senteret i 2019 et nasjonalt klavertiltak for de mest motiverte pianistene under 19 år, der utøvere fra alle de store regionene er med.

Senteret skal bidra til økt innsikt om talentutvikling og hva som skal til for å bli god, samt og skape nasjonale og regionale møteplasser for formidling, deling og utvikling av kunnskap.

Senter for talentutvikling drives av Barratt Due og er muliggjort ved støtte fra Kavlifondet, Dextra Musica, Sparebankstiftelsen DNB, Tom Wilhelmsens Stiftelse og Talent Norge AS.

Kontaktinfo:

Leder Senter for talentutvikling:

Anders Hall Grøterud

anders.groterud@bdm.no

+47 922 51 455

